

A KÉK AZ ÚJ RÓZSASZÍN – AVAGY A NŐK SZEREPE AZ ENSZ BÉKEFENNTARTÓ MŰVELETEIBEN

Jelige: FNY716

2022. június 2.

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés	1
1.1	A kutatás célja, kutatásmódszertan.....	2
2	A kérdéskör aktualitása.....	3
3	Női rendőri egységek alkalmazása az ENSZ békefenntartó műveletekben.....	4
3.1	Női rendőrök a békefenntartásban	4
3.2	Az indiai FFPU tevékenysége	10
4	A női jelenlét hatása a mandátum teljesítésére	12
4.1	Alapvető különbségek	13
4.2	Információszerzés	14
4.3	A szexuális erőszak kérdése	14
5	Az 1325. számú, valamint az azt követő ENSZ BT határozatokban foglalt célkitűzések megvalósításának akadályai	17
5.1	Kedvező környezet megteremtése	18
5.2	Toborzás és képzés	19
5.3	Kommunikáció és tájékoztatás	20
5.4	Irányítás és elszámoltathatóság	21
6	Összegzés	22
7	Irodalomjegyzék	24
8	Ábrák jegyzéke	28
9	Táblázatok jegyzéke.....	28

1 Bevezetés

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének (továbbiakban ENSZ) létrejöttét a két világháború okozta veszteségek, illetve pusztítások ösztönözték, legfőbb küldetése pedig a nemzetközi béke és biztonság védelme, illetve fenntartása. Tény, hogy a világégésekhez hasonló konfliktus azóta nem alakult ki a nemzetközi közösségben, ugyanakkor számos más, kisebb kiterjedésű szembenállás jelentkezett több országban az évek során, melyek rendezésében az ENSZ bizonyos esetekben békefenntartó műveletek által kíván komoly szerepet vállalni. A mandátumok megalkotása a Biztonsági Tanács (továbbiakban ENSZ BT) hatáskörébe tartozik, azonban az Alapokmány konkrétan ilyen missziók létrehozásáról nem rendelkezik, mindazonáltal az egykori Főtitkár, Dag Hammarskjöld „hat és feles” tevékenységi körnek nevezte azt, amennyiben az Alapokmány VI. fejezete (*Viszályok békés rendezése*), illetve VII. fejezete (*Eljárás a béke veszélyeztetése, a béke megszegése és támadó cselekmények esetében*) között helyezhetnénk el ezt a feladatkört. Maga a mandátum magában foglalja azon feladatköröket, melyekre a békefenntartó műveletek tulajdonképpen felhatalmazást kapnak az ENSZ BT-től. Idetartozik többek között például a további konfliktusok kialakulásának megelőzése, a béketárgyalások elősegítése, az emberi jogok védelme, illetve akár a gazdasági helyreállítás támogatása is.¹ Napjainkra azonban ezek a műveletek több változáson is keresztül mentek, ebből kifolyólag esetükben három generációt lehet elkülöníteni:

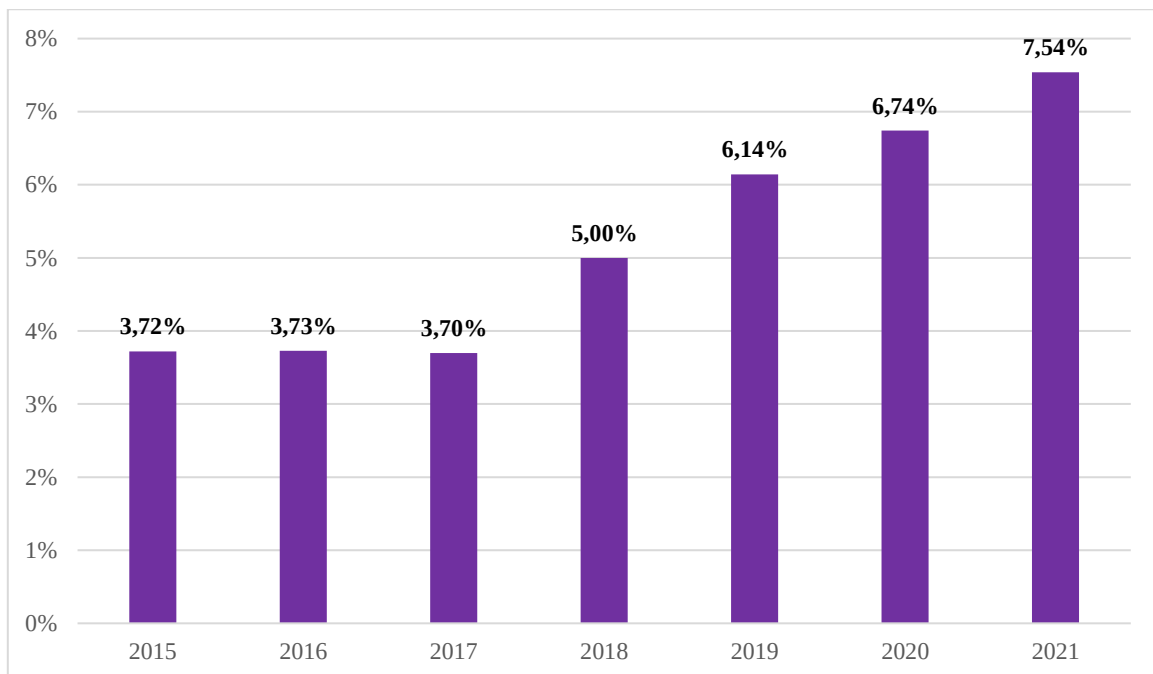
- Első generáció (1948-1990): Az ekkori műveletek elsődleges feladata a megfigyelés volt, egyúttal a békefenntartók felügyelték a szembenálló felek által megkötött fegyverszüneti megállapodások betartását, továbbá ennek megsértéséről értesíteniük kellett a Biztonsági Tanácsot. A mai adatokhoz képest kisebb létszámú egységek kihelyezésére került sor, illetve az erőszak alkalmazása csak önvédelem esetén volt megengedett.
- Második generáció (1990-2000): A hidegháborút követően az egyes műveletekre olyan országokban került sor, melyekben polgárháború zajlott, tehát belső konfliktusok váltották ki a Biztonsági Tanács reakcióját. Alapvetően sokkal komplexebb mandátummal rendelkeztek, mint az első generációs műveletek, hiszen esetükben már a békefenntartók olyan feladatokat is elláttak, mint a helyi választások felügyelete, civil intézmények létrehozása, illetve ezekhez hasonló politikai és humanitárius tevékenységeket is végeztek.

¹ *Mandates and the legal basis for peacekeeping.* United Nations Peacekeeping. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en/mandates-and-legal-basis-peacekeeping> (Letöltés ideje: 2022. május 31.)

- Harmadik generáció (2000-): Napjainkban a műveletek sokkal több békefenntartóval működnek, mint a korábbi generációkban, illetve jelentős szereppel bírnak például a különböző regionális szervezetek is. Az erőszak alkalmazását illetően is történt változás, amennyiben már nem csupán önvédelem esetén, hanem a civil lakosság védelme érdekében is megengedett.²

2022-ben tizenkét aktív békefenntartó műveletet működtet az ENSZ, valamennyiükben egyaránt jelen vannak rendőrök és katonák, nők, illetve férfiak. Azonban összetételükben más és más arányok fedezhetők fel, hiszen alapvetően a katonai komponens képviselteti magát nagyobb mértékben, azon belül is a férfiak.

1. ábra Női jelenlét mértéke az ENSZ jelenleg is aktív békefenntartó műveleteiben 2015-2021 között³ (Az ábra a szerző saját szerkesztése)

1.1 A kutatás célja, kutatásmódszertan

A női jelenlét az ENSZ békefenntartó műveleteiben napjainkban egy olyan kérdéskör, mely esetében a kitűzött célok megvalósítása nagyjából két évtizede nem sikerül teljes mértékben,

² Blahó András – Prandler Árpád (szerk.): Nemzetközi szervezetek és intézmények. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2014. 185-192. o.; Hárs András: Sexual Exploitation and Abuse in United Nations Peace Operations - With Special Regard to Implications of Responsibility in International Law. Doktori értekezés. Szeged, 2021. 29-39.o. Forrás: <http://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/10822/1/H%C3%A1rs%20Andr%C3%A1s%20PhD%20Dissertation%2020210321.pdf> (Letöltés ideje: 2022. március 20.)

³ Gender Statistics December 2015. United Nations Peacekeeping. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/dec15.pdf> (Letöltés ideje: 2022. március 28.); Gender Statistics December 2016. United Nations Peacekeeping. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/dec16.pdf> (Letöltés ideje: 2022. március 28.); Gender Statistics December 2017. United Nations Peacekeeping. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/summary_of_troop_contributions_to_un_peacekeeping_operations_by_mission_post_and_gender.pdf (Letöltés ideje: 2022. március 28.); Gender Statistics December 2018. United

hiába foglalkoznak vele rendszeresen. Ebből adódóan ez a probléma tehát számos kérdést, illetve feltételezést felvet, melyekből a kutatásom tárgyaként az alábbi egy hipotézist, illetve két kérdést emeltem ki:

1. Az eddig szolgálatot teljesítő FFPU-k (*Female Formed Police Unit*) működése mennyiben ösztönözheti újabb, másik tagállamhoz tartozó FFPU-k létrehozását, illetve alkalmazását a békefenntartó műveletekben?
2. A nők jelenléte elősegíti a mandátum teljesítését.
3. Az 1325. számú, valamint az azt követő ENSZ BT határozatokban foglalt célkitűzések megvalósításának milyen akadályai vannak?

A dolgozat kutatómódszertanának alapja a forráselemzés, mely során az ENSZ Biztonsági Tanácsának releváns határozatait, az egyéb, szintén a Szervezet által kiadott stratégiai dokumentum, a témával foglalkozó kiadványok és tanulmányok, valamint külföldi indexált folyóiratokban (például *International Peacekeeping*) megjelent cikkek kerültek felhasználásra. Mindemellett a békefenntartó műveletekben résztvevő személyi állományra vonatkozó statisztikai adatok ismertetésével is szemléltetem, illetve alátámasztom a leírtakat.

2 A kérdéskör aktualitása

A történelem során megannyi nő vett részt forradalmakban, illetve akár fegyveres konfliktusokban egyaránt, ma pedig már a hivatásos állomány tagjaivá is válhatnak mind a rendészet, mind a honvédelem területén. Ebből adódóan jogosan merülhet fel a gondolat, hogy a békefenntartó műveletek egységeinek is részeivé válhatnak, azonban ez korántsem ilyen egyszerű. Az ENSZ már több mint húsz éve célul tűzte ki, hogy növeli a műveletekben résztvevő hölgyek létszámát, erre vonatkozott a Biztonsági Tanács 2000-ben kiadott 1325. számú határozata is (mely *Women, Peace, Security Agenda* néven is ismert), melynek értelmében „*megegyeztet a nők fontos szerepét a konfliktusok megelőzésében és megoldásában, valamint a béketeremtésben, és hangsúlyozza a nők egyenlő részvételének és teljes körű bevonásának fontosságát a béke és biztonság fenntartására és előmozdítására irányuló valamennyi erőfeszítésben, valamint annak szükségességét, hogy növeljék szerepüket a*

Nations Peacekeeping. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/7_gender_report_9.pdf (Letöltés ideje: 2022. március 28.); *Gender Statistics December 2019*. United Nations Peacekeeping. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/7_gender_report_14.pdf (Letöltés ideje: 2022. március 28.); *Gender Statistics December 2020*. United Nations Peacekeeping. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/07_gender_december_2020_33.pdf (Letöltés ideje: 2022. március 28.); *Gender Statistics December 2021*. United Nations Peacekeeping. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/07_gender_statistics_45_dec_2021.pdf (Letöltés ideje: 2022. március 28.)

konfliktusok megelőzésével és megoldásával kapcsolatos döntéshozatalban”.⁴ Mindemellett arra is kitér, hogy amennyiben a műveletekért eredetileg felelős Főtitkár egy úgynevezett különmegbízottat hatalmazna fel ezzel a feladatkörrel, lehetőleg a tagállamok által javasolt női jelöltek közül nevezze őt ki.⁵ A szándék és a célkitűzés tehát világos, ugyanakkor utóbbi megvalósítása már korántsem ennyire egyértelmű, hiszen számottevő arányt napjainkra sem sikerült elérni. Talán pont ennek köszönhető, hogy még mindig napirenden van ez a kérdés az ENSZ-nél, az 1325. számú határozatot több másik is követte az elmúlt évek során, melyek ehhez hasonlóan kiemelték a női jelenlét fontosságát, illetve továbbra is célul tűzték ki a számuk növelését a különböző békefenntartó műveletekben. Nem véletlen az sem, hogy immár négy éve rendelkezik az ENSZ kifejezetten a női jelenlétre irányuló stratégiával, mely a *Uniformed Gender Parity Strategy 2018-2028* (továbbiakban UGPS) címet viseli. A 2018-ban történő kiadása óta eltelt időszak már rendelkezésünkre bocsájt olyan statisztikai adatokat, melyek támpontot nyújthatnak az elkövetkező hat év során bekövetkező létszámváltozások tekintetében.

3 Női rendőri egységek alkalmazása az ENSZ békefenntartó műveletekben

3.1 Női rendőrök a békefenntartásban

A békefenntartó műveletek napjainkra kialakuló komplexitása egyúttal azt is eredményezte, hogy a személyi állomány összetétele bőségesen túlmutat a katonai hivatáson, amennyiben közel hasonló számban vannak jelen rendőrök, illetve civil békefenntartók egyaránt. Az ENSZ BT női szerepvállalással foglalkozó határozatai pedig rendre kiemelik a rendőri szektort is a katonai szegmens mellett, hiszen a nők részvételének növelése értelemszerűen valamennyi jelenlévő hivatást érint. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának erről szóló határozatai az alábbi pontokat jegyzik:

- 2009. évi 1888. számú BT határozat: a Biztonsági Tanács *„ösztönzi a tagállamokat, hogy nagyobb számú női katonát és rendőrt alkalmazzanak az ENSZ békefenntartó műveleteiben, és hogy a katonai és rendőri állományt megfelelő képzésben részesítsék a feladataik ellátása érdekében”*;⁶

⁴ Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1325. számú határozata. 2000. október 31. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/720/18/PDF/N0072018.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)

⁵ Uo.

⁶ Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1888. számú határozata. 2009. szeptember 30. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/534/46/PDF/N0953446.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)

- 2010. évi 1960. számú BT határozat: a Biztonsági Tanács „*ösztönzi a tagállamokat, hogy nagyobb számú női katonát és rendőrt küldjenek az Egyesült Nemzetek békefenntartó műveleteihez*”;⁷
- 2013. évi 2106. számú BT határozat: a Biztonsági Tanács „*továbbra is arra ösztönzi a csapatokat és rendőrséget biztosító országokat, hogy növeljék a békeműveletekhez toborzott és bevetett nők számát*”;⁸
- 2015. évi 2242. számú BT határozat: a Biztonsági Tanács „*üdvözli továbbá az arra irányuló erőfeszítéseket, hogy ösztönözzék a nők nagyobb arányú részvételét az ENSZ békefenntartó műveleteiben részt vevő katonák és rendőrök között, és felszólítja a főtitkárt, hogy a tagállamokkal együttműködve kezdeményezzen egy felülvizsgált stratégiát, amely a meglévő forrásokon belül a következő öt évben megduplázza a nők számát az ENSZ békefenntartó műveleteinek katonai és rendőri kontingenseiben*”;⁹
- 2017. évi 2382. számú BT határozat: a Biztonsági Tanács „*üdvözli az arra irányuló erőfeszítéseket, hogy ösztönözzék a nők nagyobb arányú katonai és rendőri bevetését és kinevezését vezető beosztásokba az ENSZ békefenntartó műveleteiben, mind IPO-ként [Individual Police Officer], mind az SPT-k [Specialized Police Team] és az FPU-k [Formed Police Unit] részeként*”;¹⁰
- 2019. évi 2493. számú BT határozat: a Biztonsági Tanács „*sürgeti a tagállamokat továbbra is, hogy ezután is kötelezzék el magukat amellett, hogy növeljék a civil és egyenruhás nők számát a békefenntartásban minden szinten és kulcsfontosságú pozícióban*”.¹¹

⁷ Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1960. számú határozata. 2010. december 16. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/698/34/PDF/N1069834.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)

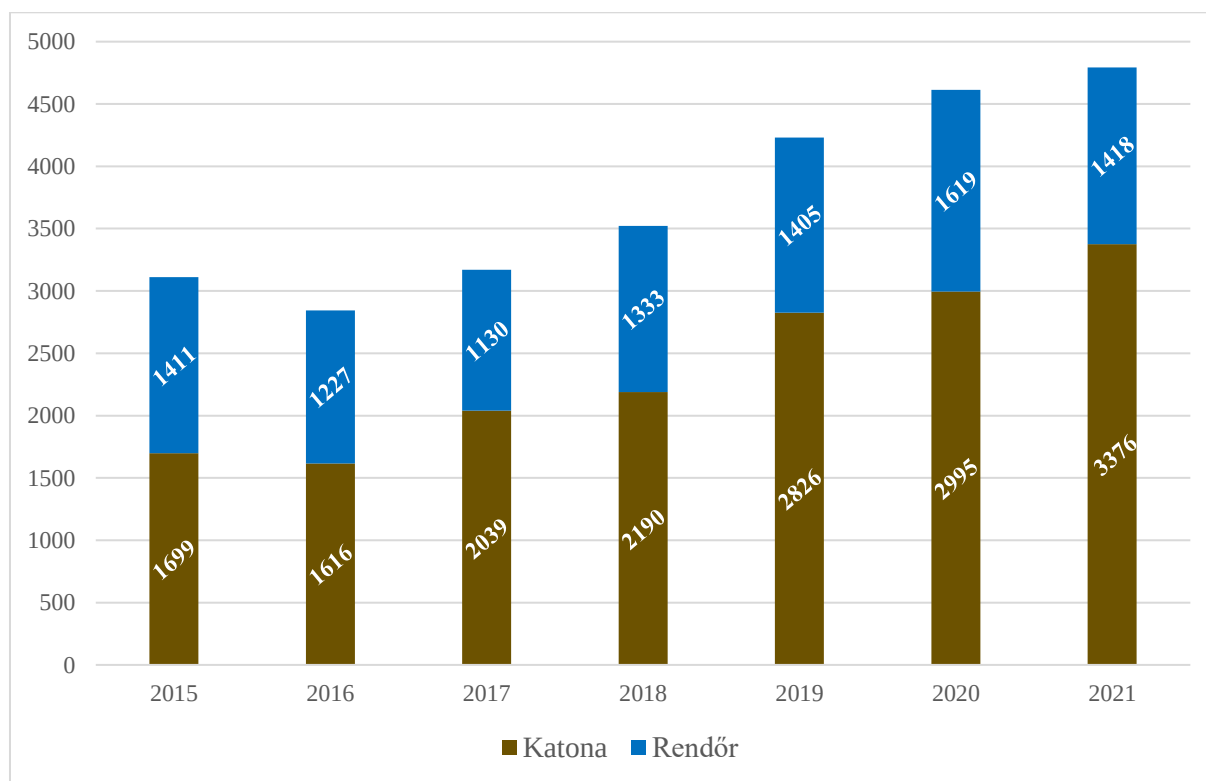
⁸ Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2106. számú határozata. 2013. június 24. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/372/15/PDF/N1337215.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)

⁹ Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2242. számú határozata. 2015. október 13. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/311/09/PDF/N1531109.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)

¹⁰ Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2382. számú határozata. 2017. november 6. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/367/58/PDF/N1736758.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)

¹¹ Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2493. számú határozata. 2019. október 29. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/339/37/PDF/N1933937.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. április 18.)

2. ábra: A női katonák és rendőrök száma az ENSZ mai is folyamatban lévő békefenntartó műveleteiben 2015-2021 között (Az ábra a szerző saját szerkesztése)¹²

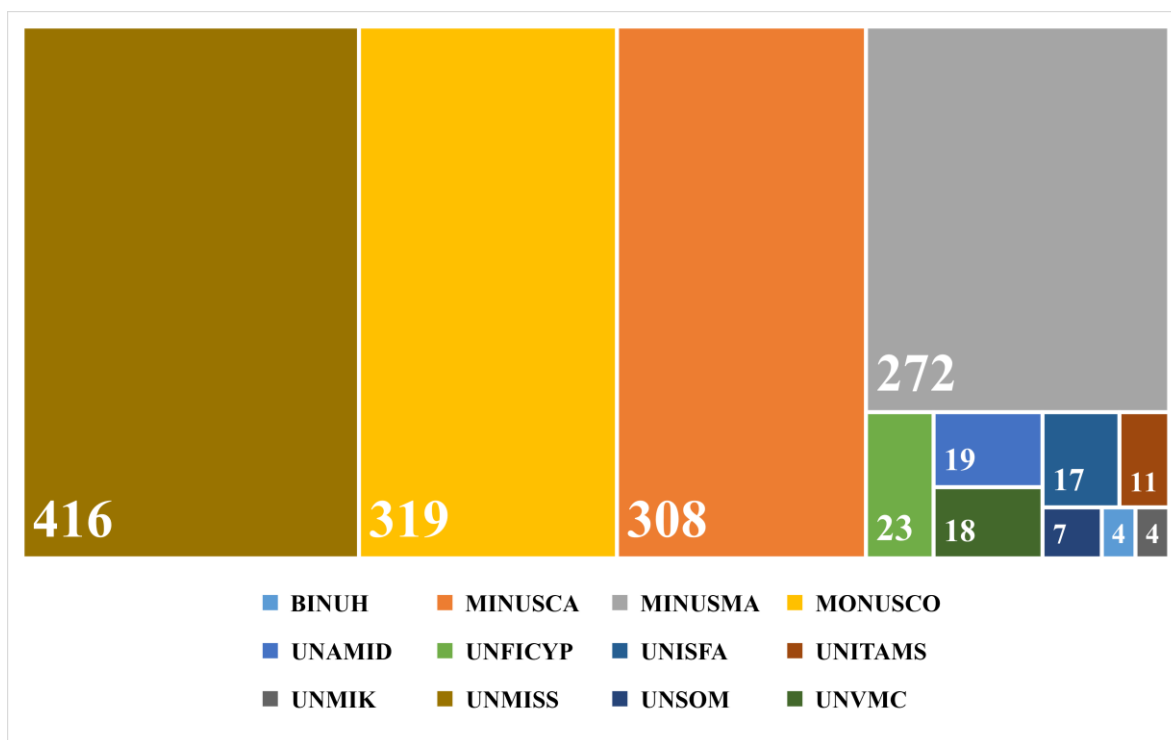

A 2. ábrán feltüntetett adatok azokhoz a jelenleg is aktívan működő békefenntartó műveletekhez tartoznak, melyekben egyaránt vannak jelen női katonák és rendőrök, ez összesen hét missziót jelent: UNMISS (*United Nations Mission in the Republic of South Sudan*), MINUSCA (*United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in the Central African Republic*), MONUSCO (*United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo*), MINUSMA (*United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali*), UNISFA (*United Nations Interim Security Force for Abyei*), UNFICYP (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*), illetve UNMIK (*United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*). Értelemszerűen a fennmaradó öt művelet munkáját is segítik női katonák vagy rendőrök, azonban az arányok szemléltetéséhez olyan missziókat érdemes megvizsgálni, ahol mindkét szegmensben képviseltetik magukat. A 2015. évi 2242. számú ENSZ BT határozat céljából tűzte ki a női létszám megkétszerezését, azonban a statisztikai adatok egyértelműen azt mutatják, hogy ezt nem sikerült megvalósítani. Ugyanakkor üdvözlendő a növekvő tendencia kialakulása, még akkor is, ha az elvárt mértéktől jócskán elmarad az üteme. 2015-ben a hét misszióban összesen 3110 hivatásos állományban

¹² Gender Statistics December 2015.; Gender Statistics December 2016.; Gender Statistics December 2017; Gender Statistics December 2018.; Gender Statistics December 2019.; Gender Statistics December 2020.; Gender Statistics December 2021.)

szolgáló nő vett részt, 2021-ben ez a szám már 4794 fő volt (nagyjából 50%-os növekedést mutatva ezzel). A katonákkal ellentétben azonban a női rendőrök száma nem ért el kiugró mértékű változást, ráadásul 2020-ról 2021-re csökkenést figyelhetünk meg. Amennyiben a BT határozatban foglalt célkitűzéshez viszonyítjuk, 2015-höz képest 2021-re egészen minimális, csupán 0,5%-os növekedést láthatunk.

3. ábra: Női rendőrök megoszlása az ENSZ missziókban a 2021-es adatok alapján (Az ábra a szerző saját szerkesztése)¹³

Négy esetben láthatunk kiemelkedően magas részvételi adatokat a rendőri szegmens tekintetében, melyek a következők: UNMISS, MINUSCA, MONUSCO, illetve MINUSMA. Előbbi kettő esetében Ruanda az a tagállam, mely a legtöbb női rendőrrel járul hozzá a műveletekhez (139 és 94 hölgygel), a MINUSMA esetében ez Banglades (63 hölgygel), melyről továbbá ismeretes, hogy a MINUSTAH-hoz (*United Nations Stabilization Mission in Haiti*) az alábbiakban is tárgyalt női rendőri egység kihelyezésével járult hozzá. Ami pedig a MONUSCO-t illeti, ott Szenegál a legfőbb hozzájáruló ország, szám szerint 89 hölgygel. A legnagyobb női rendőri létszámmal rendelkező UNMISS esetében azt is elmondhatjuk, hogy a többihez képest sokkal több tagállam képviselteti magát Dél-Szudánban, közöttük többnyire afrikai országok találhatók meg (Gambia, Zimbabwe, Tanzánia stb.), mellette láthatunk néhány európai országot is, például Finnországot vagy Svédországot egyaránt, valamint az amerikai

¹³ Uo.

kontinensről is érkeznek békefenntartók, itt említhetjük Brazíliát és Kanadát is.¹⁴ A missziók egymáshoz viszonyításában a négy műveletben megvalósuló nagyobb mértékű női részvétel azonban bizonyos szempontból megtévesztő lehet, hiszen ezek már harmadik generációs műveletek, így alapvetően nagy létszámmal működnek – több mint tízezer békefenntartóról beszélhetünk esetükben. Ha kettéválasztjuk a katonai, illetve rendőri komponenst, a női részvétel arányai utóbbi esetében tekinthetők kiemelkedőnek (15-30%), míg előbbi tekintetében eléggé alacsonynak (4-6%) bizonyulnak.

1. táblázat A négy békefenntartó művelethez női rendőrökkel hozzájáruló tagállamok száma (A táblázat a szerző saját szerkesztése)¹⁵

UNMISS	MINUSCA	MINUSMA	MONUSCO
34	20	20	25

Az ENSZ békefenntartó műveleteiben a rendőrök sok esetben kifejezetten ennek céljából megalakított rendőri egységek (*Formed Police Unit*, továbbiakban FPU) formájában vesznek részt. Ennek sajátossága, hogy egy viszonylag kis létszámú, nagyjából 140 fős csoport, valamint egy tagállam rendőreiből alakítják ki ezeket. Egyrésről az adott ország közrendjének felügyeletét végzik el, amihez hozzátartozik például a tömegelosztás, nyilvános összejövetelek idején tömegkezelés, illetve a közbiztonság biztosítása bizonyos események alatt, mint például választások alkalmával. Mindemellett az ENSZ-hez tartozó személyzet és létesítmények védelme tartozik feladatkörükbe, aminek értelmében például ők hajtják végre a személyzet evakuálását is, amennyiben a helyzet úgy kívánja. A helyi lakosság általi megítélésük is valamelyest különbözik a katonáktól, hiszen láhattunk, hogy az ő feladatköreik sokkal inkább fókuszálnak a helyi lakossággal kapcsolatos mindennapi tevékenységekre, ebből pedig az is következik, hogy jelenlétüknek nem az a célja, hogy a szembenálló felek közötti békéltetést elősegítsék, sokkal inkább a konfliktus által érintett lakosok igényei és szükségletei kerülnek előtérbe. Ugyanakkor pontosan ezzel lehet magyarázni azt is, hogy miért szükséges rendőri egységek kirendelése a katonai állomány mellett, hiszen tulajdonképpen kiegészítik egymás munkáját a művelet során.¹⁶ Az UGPS célul tűzte ki, hogy 2028-ra az FPU-k személyi

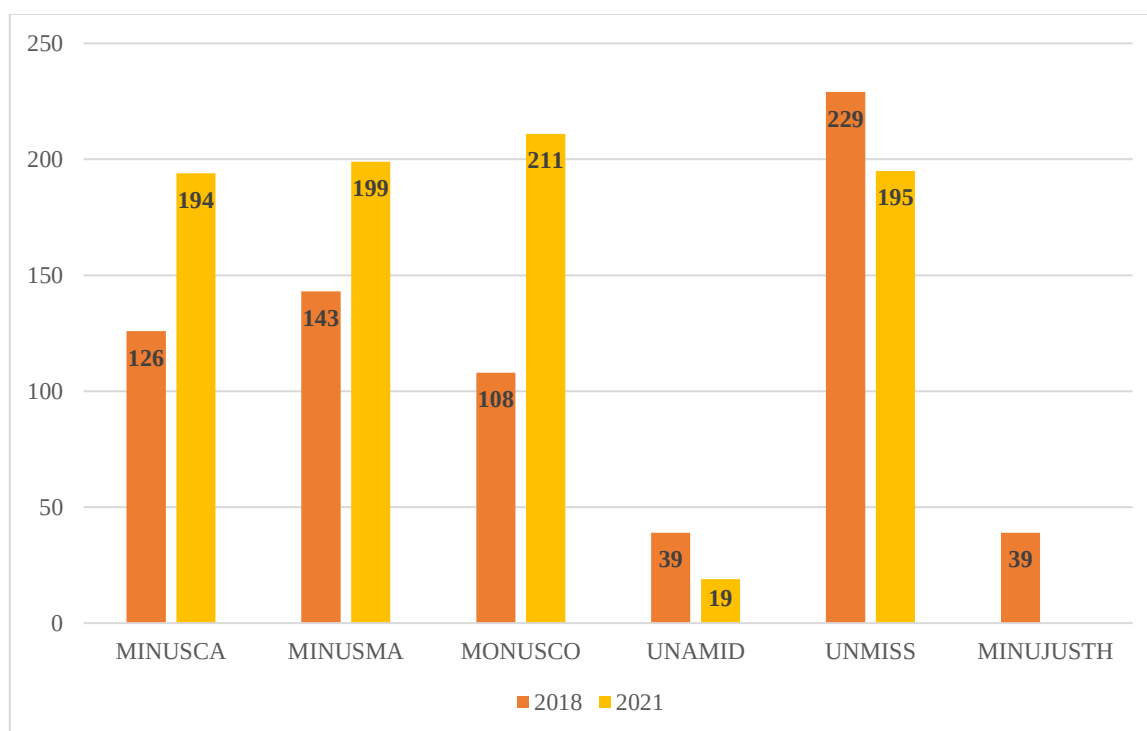
¹⁴ *Troop and Police Contributions by Gender*. United Nations Peacekeeping. Forrás: https://data.humdata.org/dataset/76d1790e-1303-4284-a245-e9093419e357/resource/ee990c5a-f9c0-418c-bc1c-de4d90b60544/download/odp_contributionsbygender.csv (Letöltés ideje: 2022. április 10.)

¹⁵ Uo.

¹⁶ Charlotte Anderholt: *Female Participation in Formed Police Units: A Report on the Integration of Women in Formed Police Units of Peacekeeping Operations*. U.S. Army War College, 2012. szeptember. 1-6. o. Forrás: <https://publications.armywarcollege.edu/pubs/1270.pdf> (Letöltés ideje: 2022. március 20.)

állományában a nők aránya eléri a 20%-ot,¹⁷ azonban ez azért is lehet merész vállalás, mivel jelenleg öt művelet során vesznek részt nők az FPU-k munkájában, ugyanakkor az is tény, hogy 2018-ról (amikor hat misszióban voltak jelen) 2021-re számuk 684-ről 818-ra nőtt. Eme számok alakulását az elkövetkező hat évben értelemszerűen az országok ennek kapcsán meghozott döntéseitől, illetve intézkedéseitől függetlenül az is befolyásolhatja, hogy egyrészt a jelenleg aktív misszióknak mikor lesz vége (ez eredményezhet csökkenést az összesített adatokban), másrészt pedig addigra újabb műveletek létrehozására is szükség lehet (ezáltal növekedhet az arány).

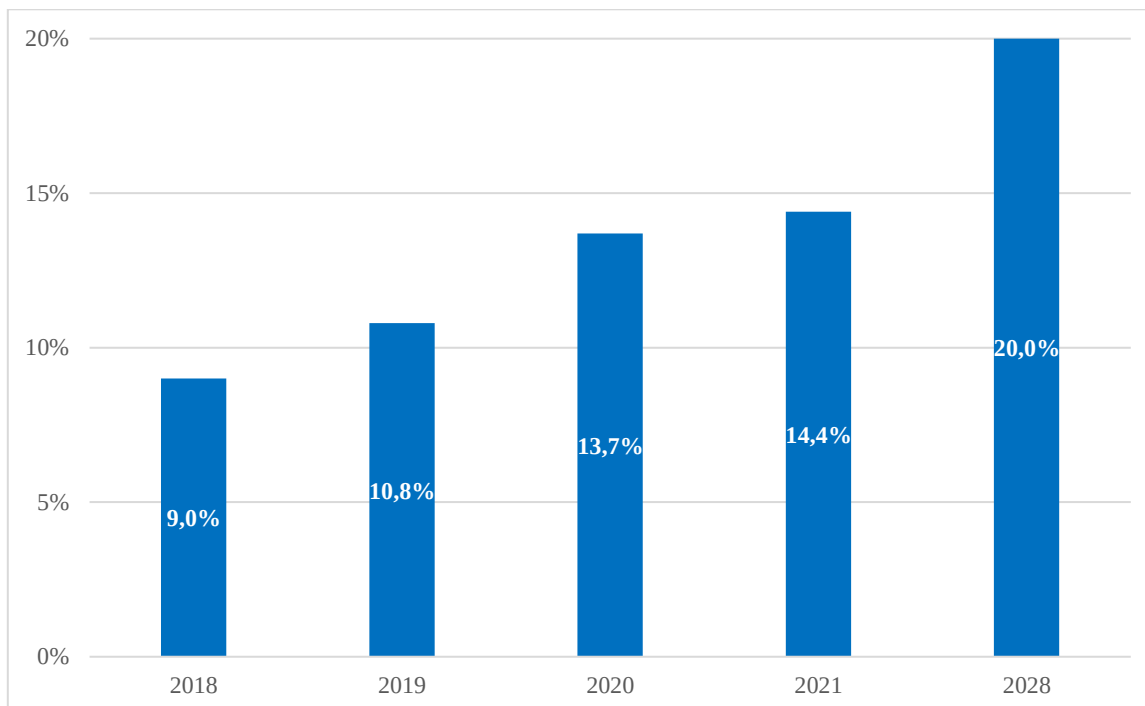
4. ábra A női rendőrök FPU-kban való részvétele missziók szerint 2018-ban és 2021-ben (Az ábra a szerző saját szerkesztése)¹⁸

¹⁷ Uniformed Gender Parity Strategy 2018-2028. Department of Peace Operations, New York. 5. o. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/uniformed-gender-parity-2018-2028.pdf> (Letöltés ideje: 2022. április 10.)

¹⁸ Gender Statistics December 2018.; Gender Statistics December 2021.

5. ábra: A női rendőrök aránya az FPU-kban 2018-2021 között, összevetve a 2028-ra kitűzött céllal (Az ábra a szerző saját szerkesztése)¹⁹

3.2 Az indiai FFPU tevékenysége

A női rendőrök különböző műveletekben való részvételi arányainak ismertetését követően a csak nőkből álló rendőri egység (*Female Formed Police Unit*, továbbiakban FFPU) működését, illetve elért eredményeit az első ilyen egységet alkalmazó tagállam, India példáján keresztül mutatom be, aminek segítségével a korábban feltett kutatási kérdésre is megtalálom a válaszokat.

Libériában 2003 és 2018 között működött az UNMIL (*United Nations Mission in Liberia*), melynek mandátuma többek között azért jött létre, hogy az ott lezajló polgárháborút követően támogatást nyújtsanak a fegyverszüneti megállapodás fenntartásában, valamint a béke kiépítésében egyaránt, mindezt számos tevékenységen keresztül.²⁰ 2007-ben India egy FFPU-t küldött Libériába, amire korábban addig egyszer sem volt példa, és ez a csoport körülbelül 112 szolgálatot teljesítő rendőrnőből állt, akiket az indiai Központi Tartalékos Rendőrség (*Central Reserve Police Force*) paramilitáris egység állományából választottak ki.²¹ Feladatköreik megegyeznek az FPU-k esetében már ismertetett tevékenységekkel, tehát ez többek között a

¹⁹ *Gender Statistics December 2018.*; *Gender Statistics December 2019.*; *Gender Statistics December 2020.*; *Gender Statistics December 2021.*

²⁰ UNMIL. United Nations Peacekeeping. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmil> (Letöltés ideje: 2022. április 14.)

²¹ Lara Klossek – Elisabeth Johansson-Nogués: „The Female 'Boot ont he Ground': Indian Ambivalence Over Gender Mainstreaming in UN Peacekeeping Operations.” *International Peacekeeping*, 28. évf. 4. sz. (2021) 533. o. DOI: [10.1080/13533312.2021.1880899](https://doi.org/10.1080/13533312.2021.1880899)

tömegosztatást, illetve a választások megrendezésében való támogatást jelentette, azonban ők végezték el a libériai elnök, Ellen Johnson-Sirleaf 24 órás védelmét is, valamint a fővárosban, Monroviában is rendszeresen járőröztek.²² A konkrét, rendőri hivatással összefonódó feladataikon kívül azonban olyan mértékű társadalmi tevékenységet is végeztek, ami a mai napig is pozitív megítélést eredményez irányukba. Az egyik, és talán legfontosabb, illetve legeredményesebb ezen belül az, hogy a helyi nők és lányok láthatták, számukra is elérhető lehet az egyenruhás hivatás, tehát tulajdonképpen példaképként tekintettek az indiai békefenntartó rendőrnőkre. Ebből kifolyólag annyira mély benyomást sikerült tenniük, hogy Libériában 2016-ra az ország biztonsági szektorában a nők aránya 17%-ra nőtt (az indiai FFPU érkezése előtt ez csupán 6% volt).²³ Mindemellett arra is volt példa, hogy az egység tagjai önvédelmi tanfolyamokat tartottak a helyi nők számára,²⁴ továbbá szintén önkéntes vállalásként orvosi ellátást, illetve tiszta ivóvizet is biztosítottak a lakosság számára.²⁵ Amikor 2016-ban elhagyták az országot, az ENSZ akkori Főtitkára, Ban Ki-moon is elismerte a Libériában teljesített szolgálatukat, a nyilatkozatában arról szólt, hogy az FFPU tagjai *„kezelték a bűnözést, visszaszorították a szexuális és nemi alapú erőszakot, valamint segítettek a lakosság biztonságának és bizalmának helyreállításában”*.²⁶

Az indiai FFPU közel tíz évig tartó szolgálata tehát igazán jó visszacsatolás lehet mind maga India, mind pedig a többi tagállam számára. Ami az itteni rendvédelmet illeti, a nők ilyesféle tevékenysége nem szokatlan, tudniillik a Központi Tartalékos Rendőrségen belül voltak már kifejezetten arra irányuló törekvések, hogy a női rendőrök munkakörnyezete megfelelő legyen számukra, erre példa a női testpáncélok gyártása, továbbá eme intézményen belül több női zászlóaljat is létrehoztak. Mindemellett Indiában országszerte vannak olyan rendőrségek, ahol csak nők dolgoznak, és nőkkel kapcsolatos ügyekben végzik munkájukat, valamint a fővárosban olyan női motoros egység működik, mely a nők által, vagy ellen elkövetett bűncselekmények felderítésével foglalkozik. Indiában a nemi szegregáció eme vonulatát azzal indokolják, hogy rendőrnőkre van segítség ahhoz, hogy akár átvizsgálják a különböző ellenőrzőpontokon, akár letartóztassák a nőket. Emellett azzal is érvelnek, hogy egy női rendőrség olyan biztonságos környezetet biztosít, hogy könnyebben tesznek jelentést a

²² Lesley J. Pruitt: „All-Female Police Contingents: Feminism and the Discourse of Armed Protection.” *International Peacekeeping*, 20. évf. 1. sz. (2013) 71-72. o. DOI: [10.1080/13533312.2012.761836](https://doi.org/10.1080/13533312.2012.761836)

²³ The Story of UNMIL. United Nations Peacekeeping. 2018. április. 87. o. Forrás: https://unmil.unmissions.org/sites/default/files/the_story_of_unmil_0.pdf (Letöltés ideje: 2022. április 14.)

²⁴ Lindy Heineken: „Are Women 'Really' Making a Unique Contribution to Peacekeeping?” *Journal of International Peacekeeping*, 19. évf. 3-4. sz. (2015) 237. o. DOI: [10.1163/18754112-01904002](https://doi.org/10.1163/18754112-01904002)

²⁵ Klossek – Johansson-Nogués: i. m. 534. o.

²⁶ The Story of UNMIL. 87. o.

különböző szexuális bűncselekményekkel szemben.²⁷ Mindazonáltal India álláspontjában a nők békefenntartásban való részvételével kapcsolatban az is megjelenik, hogy alapvetően nem támogatják a nők harci szerepbe való helyezését. Úgy vélik, hogy az ENSZ által ennek kapcsán kitűzött célokat (azaz a létszám növelését) az FFPU-k alkalmazásával lehet elérni, nem pedig a nemi tekintetben vegyes összetételű békefenntartó egységek létrehozásával.²⁸

Mindent egybe véve, a női békefenntartók rendőri szegmensben való részvételének növelése továbbra is napirenden van az ENSZ-ben, a napjainkban is tartó missziók között pedig több olyat is találhatunk, melyekben a létszámuk aránya relatíve meghatározó és számottevő. India esetében egy olyan FFPU-t sikerült alkalmazniuk az UNMIL során, mely példaértékű lehet a továbbiakban is, tekintve az ott szolgáló nők eredményeit mind a mandátum teljesítése, mind a helyi lakosságra gyakorolt hatásuk szempontjából. Mindemellett az is megállapítható, hogy ilyen egység létrehozását azon tagállamok preferálhatják, melyek osztják India azon álláspontját, hogy a női részvétel növelésének célkitűzéseinek eléréséhez ilyen kontingensek létrehozása szükséges, nem pedig a vegyes egységek alkalmazása.

4 A női jelenlét hatása a mandátum teljesítésére

A nők békefenntartó műveletekben való részvételének egyes hozományait már az FFPU-k kapcsán is sikerült szemléltetni, azonban általánosságban véve sokkal komplexebb képet kapunk. Bár ezek a missziók korántsem abból a célból lettek létrehozva, hogy a nők előrehaladását szolgálják, mégis annak egyfajta platformjává vált, melynek keretein belül sikerülhet az, hogy olyan területen tudjanak érvényesülni, amely hagyományosan eléggé maszkulin. Ezt kiegészítve az is megállapítható, hogy a művelethez való hozzájárulásukat tehát nem, vagy csak nehezen lehet elválasztani attól, hogy ez kiugrásnak minősüljön a tradicionális női szerepekből, esetleg sztereotípiákból. Tény, hogy napjainkban megannyi államban (többek között Magyarországon is) magától értetődik, hogy mind férfiak, mind pedig nők jelentkezhetnek akármelyik hivatásos állományba, és a kiképzésük végén ugyanolyan egyenruhát és felvarrót viselnek, a kérdés már csak az, hogy a szolgálat során a munkájuk is ennyire megegyezik-e? Ha ezt rávetítjük a békefenntartó műveletekre, akkor már azt kell elemeznünk – ami egyben a kutatás hipotézisének vizsgálatát is jelenti –, hogy mennyiben különbözik egymástól a női, illetve a férfi szerepvállalás, mik azok a tevékenységek, melyekkel a női hozzájárulás számottevővé válik?

²⁷ Klossek – Johansson-Nogués: i. m. 539-540. o.

²⁸ Uo. 543-545. o.

4.1 Alapvető különbségek

Az első, és talán leglényegesebb kérdés, melyet eme hipotézis vizsgálatakor érdemes feltenni, hogy a női békefenntartók hogyan tudnak érvényesülni a művelet során? Ez azért is jó kiindulópont, hiszen a férfiak esetében ilyen kérdés nagy valószínűséggel fel sem merülne, mivel általában „az egyenruhás hivatásokban ők számítanak az 'alapbeállításnak'”.²⁹ Ezt természetesen a történelem is igazolja, hiszen megannyi fegyveres konfliktus során volt az gyakorlat, hogy míg a férfiak hadkötelesek voltak, addig a nőknek, és velük együtt a gyermekeknek egyaránt védett helyre kellett vonulniuk. Ugyanakkor nagyon sok nő dolgozott a világháborúk során is a sebesültek ellátásánál, tehát tapasztalták a különböző összecsapások hatásait, bár nem egyenruhában. Elsőként azt érdemes megnézni, hogy a békefenntartó egységen belül milyen a női jelenlét megítélése, hiszen az egyes beszámolók alapján nem feltétlenül jó, pontosabban a férfiak teherként, mi több, gyengeségként tekintenek rájuk. Feltevésüket arra alapozzák, hogy a nők – bár ugyanolyan kiképzésen vesznek részt hazájukban, mint ők maguk – nem elég erősek (sem fizikailag, sem pedig mentálisan) ahhoz, hogy a terepen is szolgálatot teljesítsenek, éppen ezért inkább végezzék az adminisztratív feladatokat a művelet során. Amennyiben pedig abból kifolyólag nincs lehetőségük a nőknek bármiféle kapcsolatot létesíteni a helyi lakosokkal, illetve egyáltalán találkozni velük, úgy az indiai FFPU munkáját illetően már ismertetett példakép-szerepben sem fognak tudni érvényesülni.³⁰ Az, hogy mennyiben számítanak tehernek a férfi társaik számára, magában foglal némi releváns indokot, ez pedig a sebezhetőség lehetősége a helyi lakosokkal, többnyire lázadó csoportokkal szemben, és ebben az esetben nem a békefenntartó egységen belüli megítélés lesz a döntő pont. A Szudánban szolgálatot teljesítő dél-afrikai békefenntartók beszámolóí alapján az volt a tapasztalat, hogy a lázadók egész egyszerűen megvetették a nők jelenlétét a misszióban, nem tartották őket többre, mint saját asszonyaikat, ezáltal pedig a férfi békefenntartók úgy vélték, hogy egyúttal magát az egész egységet gyengének, illetve könnyű célpontnak titulálják. Mindebből kifolyólag kérték tehát női kollégáikat például arra, hogy hajuk sisak alá tűzésével rejtsék el, hogy kik ők, valamint szükség esetén ne szálljanak ki a katonai járművekből sem.³¹ Tény, hogy ezzel a védelmük volt a cél, azonban ez egy olyan

²⁹ Nina Wilén: „Female peacekeepers' 'added burden'” *International Affairs*, 96. évf. 6. sz. (2020) 1597. o. DOI: [10.1093/ia/iiaa132](https://doi.org/10.1093/ia/iiaa132)

³⁰ Julia Beckner: „From Rhetoric to Reality: A Pragmatic Analysis of the Integration of Women into UN Peacekeeping Operations.” *Journal of International Peacekeeping*, 17. évf. 3-4. sz. (2013) 356. o. DOI: [10.1163/18754112-1704009](https://doi.org/10.1163/18754112-1704009)

³¹ Angela Alchin – Amanda Gouws – Lindy Heinecken: „Making a difference in peacekeeping operations: Voices of South African women peacekeepers.” *African Security Review*, 27. évf. 1. szám. (2018) 12. o. DOI: [10.1080/10246029.2017.1406381](https://doi.org/10.1080/10246029.2017.1406381); Heinecken: i. m. 244-246. o.

feladatkör, melyet a mandátum konkrétan nem tartalmaz, hanem kvázi egy extra vállalás, melyre női jelenlét hiányában nem feltétlenül kerülne sor. Ami pedig a nők gyengeségét illeti, ez a feltevés abból ered, hogy általában a férfi békefenntartókhöz képest kevésbé agresszív magatartást tanúsítanak a műveletek során,³² és erre alapozva nem támogatják sok esetben, hogy a terepen dolgozzanak. Ez az érv azonban több szempontból sem állja meg a helyét, legelőször is azért nem, mert a két nem attitűdjében való különbségek bizonyos mértékig egyenlíthetőek ki csupán, illetve akár pont a kiképzés 'keményítheti meg' annyira a nőket, hogy a férfiakhoz hasonló mentalitást követve teljesítsék szolgálatukat. Ugyanakkor azt is fontos megjegyezni, hogy alapvetően a békefenntartó művelet során csupán a harmadik generációs missziók esetében beszélhetünk az erőszak alkalmazásának kiterjedt lehetőségeiről. Ebből következően tehát nem feltétlenül ez kellene legyen a döntő érv a nők hozzájárulásának kapcsán, hiszen előfordulhat, hogy erőszak bevetésére nem, vagy nem nagy mértékben kerül sor a mandátum teljesítése során.

4.2 Információszerzés

Van egy olyan feladatkör, melyben kifejezetten értékes és hasznos lehet, ha vannak női békefenntartók a misszióban, ez pedig az információk gyűjtése. Ennek végrehajtásakor a helyi lakossággal való kapcsolatteremtés kiemelt fontosságú, általában erre mind a férfiak, mind pedig a nők képesek, ugyanakkor adódnak bizonyos körülmények, melyek a férfiakat hátráltatják eme feladat teljesítésében, még pedig az, hogy egyes országokban vannak olyan helyszínek, ahová csak és kizárólag nők mehetnek be, férfiak nem.³³ Kis túlzással azt lehetne állítani, hogy ebben az esetben a férfiak tulajdonképpen rá vannak utalva a női békefenntartókra, hiszen a mandátum sikeres teljesítéséhez szükséges információk megszerzéséről lehet szó.

4.3 A szexuális erőszak kérdése

Adott egy olyan kérdéskör, nevezetesen a műveletek során elkövetett szexuális erőszak problémája, melyben több értelemben is érintettek a nők. Alapvetően a WPS, illetve a többi hasonló témában kiadott dokumentum nem csupán a női békefenntartók létszámával foglalkozik, hanem nagyobb arányban szól azokról a nőkről, akik szexuális erőszak áldozatává válnak a missziók ideje alatt. Az egyes műveletek mandátumai rendszeresen magukban foglalják ezt a problémát, példaként lehet említeni a MINUSCA mandátumát, mely az emberi jogok védelmének és elősegítésének tekintetében a következő feladatkört fogalmazza meg: „A

³² Heinecken: i. m. 231-232. o.

³³ Wilén: i. m.: 1589-1590.o.

*gyermek és nők ellen elkövetett jogsértések és visszaélések - beleértve a nemi erőszak és a fegyveres konfliktusok során elkövetett szexuális erőszak egyéb formáit - figyelemmel kísérése, kivizsgálásának elősegítése és a jelentéstétel biztosítása.*³⁴ Bár a kutatás témája a női békefenntartókra koncentrált, mégis fellelhetőek azon kapcsolódási pontok, melyek mentén ezek összefonódnak, ezeket pedig három ENSZ BT határozat is kiemeli:

- 2008. évi 1820. számú BT határozat: a Biztonsági Tanács „*ösztönzi a csapatokat és rendőröket biztosító országokat, hogy a Főtitkárral konzultálva fontolják meg, milyen lépéseket tehetnének annak érdekében, hogy növeljék az ENSZ békefenntartó műveleteiben részt vevő személyzetük tudatosságát és reagálóképességét a polgári lakosság, köztük a nők és gyermekek védelme, valamint a nők és lányok elleni szexuális erőszak megelőzése érdekében a konfliktusos és konfliktus utáni helyzetekben, beleértve, ahol csak lehetséges, a női békefenntartók vagy rendőrök nagyobb arányú bevetését is*”;³⁵
- 2009. évi 1888. számú BT határozat: a Biztonsági Tanács „*felismeri, hogy a fegyveres konfliktusok által érintett nők és gyermekek nagyobb biztonságban érezhetik magukat a békefenntartó missziókban dolgozó nőkkel való együttműködésben, illetve a velük szembeni visszaélések bejelentésében*”;³⁶
- 2010. évi 1960. számú BT határozat: a Biztonsági Tanács „*üdvözli a nők polgári, katonai és rendőri funkciókba történő bevonását a békefenntartó missziók során, elismerve, hogy jelenlétük arra ösztönözheti a helyi közösségek nőtagjait, hogy jelentsék a szexuális erőszakos cselekményeket*”; „*ösztönzi a tagállamokat, (...) hogy a katonai és rendőri állomány teljes személyi állománya számára biztosítsanak megfelelő képzést többek között a szexuális és nemi alapú erőszakról*”.³⁷

A női békefenntartók jelenlétének hatásait abból a szempontból tudjuk szétválasztani, hogy kik az erőszak elkövetői, hiszen lehetnek a helyi lakosok vagy maguk a férfi békefenntartók. Előbbiek esetében az a fontos szempont, hogy az áldozatokká vált nők, esetleg gyermekek, mekkora bizalommal fordulnak a kéksisakos békefenntartókhoz abból a célból, hogy jelentsék az ellenük elkövetett erőszakot. Alapvetően az a tapasztalat, hogy hamarabb beszélnek erről egy nővel, mint a férfiakkal, aminek tulajdonképpen az az oka, hogy a nők jobban tudnak azonosulni ezzel a problémával, sokkal jobban tisztában vannak ennek hatásaival és megértik

³⁴ *Mandate*. MINUSCA. Forrás: <https://minusca.unmissions.org/en/mandate> (Letöltés ideje: 2022. április 18.)

³⁵ Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1820. számú határozata. 2008. június 19. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/391/44/PDF/N0839144.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)

³⁶ Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1888. számú határozata.

³⁷ Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1960. számú határozata.

az áldozatokat, mint férfi kollégáik.³⁸ Ugyanakkor ha a helyiek kifejezetten a biztonságukra, illetve a védelmükre vonatkozó igényeiket kívánják a békefenntartókkal ismertetni, akkor abban inkább a férfiakra számítanak, semmint a nőkre.³⁹ Bár ez a fajta női érzékenység olyan gyengeségnek minősülhet, mellyel egy békefenntartó nem tudja kellő mértékben teljesíteni feladatát, mégis ezáltal olyan információkhoz is hozzá lehet jutni, melyek segíthetik az egység munkáját. Mindazonáltal azt is meg kell említeni, hogy az efféle interakció a helyiek és a békefenntartók között kockázatokkal is jár. Szudánban felmerült annak lehetősége, hogy ha egy helyi asszony beszélt egy békefenntartóval, akkor könnyen célponttá válhatott a lázadók számára, és az életébe kerülhetett az a találkozó. Ebből kifolyólag nem is keresték a békefenntartókat, tehát nem volt arra lehetőség, hogy kapcsolatba lépjenek a lakossággal. Ezen kívül pedig az is könnyen előfordulhat, hogy a helyiek hamarabb látják meg a kék sisakot, mint azt, hogy nő vagy férfi az előtte álló idegen békefenntartó, éppen ezért nem arra építik a bizalmukat, hogy milyen nemű, hanem hogy az általuk esetlegesen kiadott információ nem jut-e el illetéktelen személyekhez.⁴⁰ Ami pedig a férfi békefenntartók által elkövetett szexuális erőszakot illeti, ebben az esetben a bűncselekmény megelőzését eredményezheti a nők műveletekben való részvétele, például azért, mert általában a férfiak viselkedése felelősségteljesebb lesz a női kollégák jelenlétében. Továbbá van egy másik, kevésbé professzionális, ám annál nagyobb okuk arra a férfiaknak, hogy vegyes egységek működése esetén ne kövessenek el szexuális erőszakot, még pedig az, hogy a nők otthon egyszerűen elárulhatják a feleségeiknek, mit tettek.⁴¹ Mindazonáltal a szexuális erőszakos cselekmények kapcsán azt is fontos kiemelni, hogy alapvetően nem arra irányul a művelet mandátuma, hogy foglalkozzanak az áldozatokkal, hiszen az esetek legnagyobb részében a békefenntartók nem is részesülnek olyan képzésben, amely az erre vonatkozó pontos teendőket ismertetné,⁴² hiába érezhetik azt főleg a női békefenntartók, hogy nekik ezzel foglalkozniuk kell, kvázi önkéntes vállalkás gyanánt.⁴³

Mindent egybe véve a tézist, mely szerint a nők jelenléte elősegíti a mandátum teljesítését, abból a szempontból alá lehet támasztani, hogy valóban biztosítanak olyan hozzáadott értékeket, melyeket a férfi békefenntartók nem feltétlenül tudnak (lásd információgyűjtés).

³⁸ Alchin – Gouws – Heinecken: i. m. 5. o.

³⁹ Heinecken: i. m. 237. o.

⁴⁰ Heinecken: i. m. 233-236. o.

⁴¹ Uo. 235. o.

⁴² Uo. 236. o.

⁴³ Bleckner: i. m. 349. o.

Mindazonáltal a feltevés vizsgálata egyúttal azt is bebizonyította, hogy a nemek tekintetében a vegyes összetételű egységek alkalmazása eredményezheti a mandátum sikeres teljesítését, amennyiben mind a férfiak, mind pedig a nők erősségei és esetleges gyengeségei kiegészítik egymást, ezáltal pedig a békefenntartók munkája hatásosabb lehet.

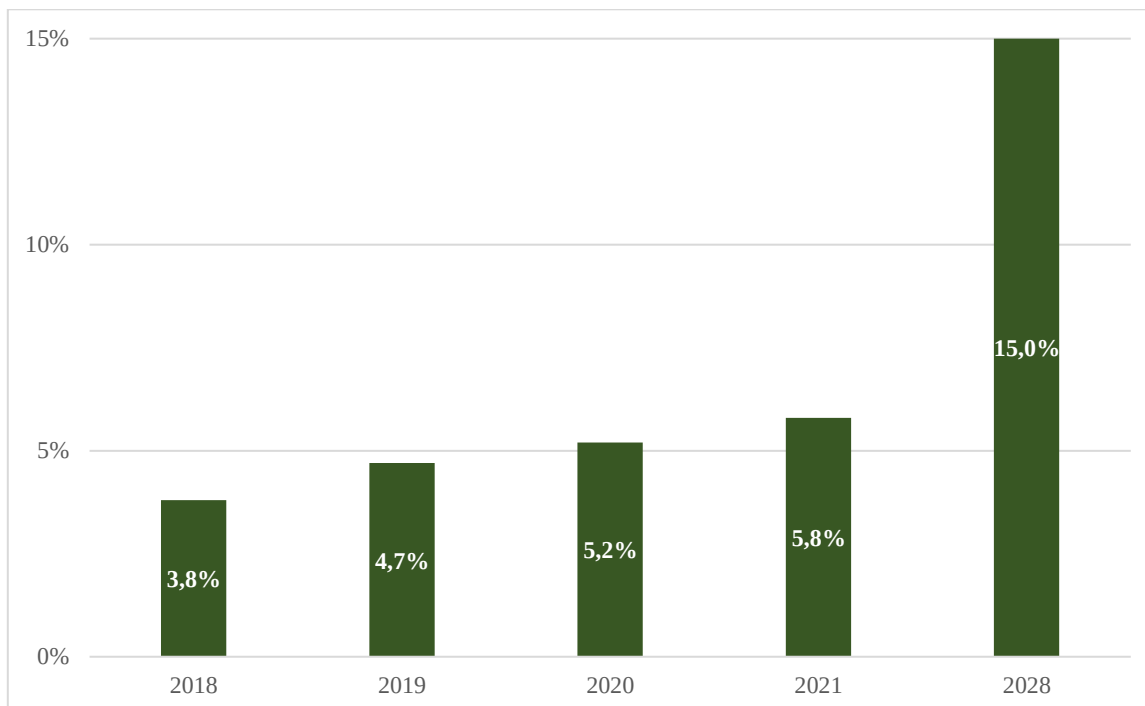
5 Az 1325. számú, valamint az azt követő ENSZ BT határozatokban foglalt célkitűzések megvalósításának akadályai

A korábbiakban is vizsgált statisztikák jól szemléltették, hogy a különböző ENSZ BT határozatok által meghatározott célkitűzések, melyek a nők békefenntartó műveletekben történő részvételének növelésére vonatkoznak, nem valósultak meg az elvárt módon, ami arra enged következtetni, hogy bizonyos feltételek továbbra sem adóttak ezek teljesítéséhez. Valószínűleg ez a felismerés segítette elő a *Uniformed Gender Parity Strategy* megalkotását is, melynek átfogó célja, *„annak biztosítása, hogy az Egyesült Nemzetek békefenntartásának egyenruhás komponense sokszínű és a nőket is magában foglaló legyen, és tükrözze azokat a közösségeket, amelyeket az Egyesült Nemzetek szolgál”*.⁴⁴ A nők létszámának növeléséről már az FPU-k ismertetése során volt szó, azonban hasonlóképpen van célkitűzés a katonai csapatkontingensekre vonatkozóan, egészen pontosan az, hogy 2028-ra a nők aránya 15% legyen,⁴⁵ azonban a lassú ütemű növekedés – az FPU-k esetéhez hasonlóan – itt is hátrányos lehet.

⁴⁴ Uniformed Gender Parity Strategy 2018-2028. 2. o.

⁴⁵ Uo. 4. o.

6. ábra A női katonák aránya a csapatkontingensekben 2018-2021 között, összevetve a 2028-ra kitűzött céllal (Az ábra a szerző saját szerkesztése)⁴⁶

A dokumentumban konkrét intézkedéseket is megállapítottak az elérni kívánt célok megvalósítása érdekében, melyek négy kategóriába tartoznak, és ezek mentén keresem kutatásom második kérdésére a választ ebben a fejezetben.

5.1 Kedvező környezet megteremtése

Ahogy már a korábbiakban is említést tettem róla, a hivatásos fegyveres állományok területe hagyományosan maszkulin, tehát értelemszerűen az ehhez tartozó munkakörnyezet is ennek megfelelően lett kiépítve az elmúlt évek, évtizedek során. Ugyanakkor fontos az is, hogy a nők részvételének megjelenésével, majd növekedésével arra is gondolni kell, hogy számukra is élhetővé tegyék azt, hiszen ez is kimondottan nagy mértékben hozzájárul ahhoz, hogy szolgálatukat megfelelő módon tudják teljesíteni. Hovatovább, a műveletek során ők is békefenntartó minőségben vannak jelen, ebből kifolyólag pedig nekik is joguk van a számukra megfelelő körülményekhez. Bár már voltak erre vonatkozó törekvések, többek között a női tisztek, illetve a központi vezetők közötti találkozók rendszeresítésével, mégis több egyéb tekintetben további intézkedések foganatosítása szükségeltetik. 2020 júniusától vezettek be néhányat, például arra vonatkozóan, hogy az adott csapat telephelyére lehetőség szerint legalább két női tisztet kell elhelyezni. A stratégia olyan pontokat is megjelöl, melyek

⁴⁶ Gender Statistics December 2018.; Gender Statistics December 2019.; Gender Statistics December 2020.; Gender Statistics December 2021.

kivitelezéséhez további források kellene, ilyen a tábori szálláshely átalakítása úgy, hogy azon belül legyenek csak nők számára fenntartott helyiségek is létesítve.⁴⁷

Bár a dokumentum nem említi, ugyanakkor véleményem szerint az is a munkakörnyezet minőségéhez tartozik, hogy milyen felszerelést bocsájtanak a tisztek rendelkezésére. Ehhez azonban olyan arányú jelenlét is szükséges, ami indokoltá teszi a környezet átalakítását, nagyjából 15-30% már annak minősülhet.⁴⁸ Már az indiai rendőrnők kapcsán felmerült a női testpáncél kérdése, és ez máshol is problémának bizonyul. Egy dél-afrikai békefenntartó is arról számolt be, hogy az egyenruhájuk mérete a nők számára nem megfelelő, továbbá hasonló a helyzet a bakancsokkal is, melyek szintén több mérettel nagyobb a szükségesnél, ez pedig értelemszerűen pont olyan mértékben hátráltatja őket a mozgásban, hogy az a munkavégzés kárára megy.⁴⁹

5.2 Toborzás és képzés

A második kulcsfontosságú pont az egész folyamatban a toborzás és képzés kérdése, mely tekintetében a stratégia külön említi a katonai, illetve a rendőri szegmenst. Előbbi esetében arról a bevezetett intézkedésről szól, hogy a szerződéses katonai pozíciók betöltésekor, valamint a központi és terepen lévő személyi állomány bővítésekor az olyan női tiszteket részesítik előnyben, akik a többi jelölttel egyformán, vagy náluk jobban képzett. A katonai megfigyelőket illetően azt a szabályt léptették érvénybe, mely alapján hétévesnél kisebb korú gyermek esetén hat hónapos szolgálatot lehet csak teljesíteni. 2020 júniusától a nemek közötti különbségekre való érzékenység mentén alakítják át a toborzási folyamatokat, valamint – szintén gondolva a családosi tisztekre – a szerződéseket az iskolai tanévhez igazítják, amennyiben lehetséges. A csapatkontingensek tekintetében növelik a nők ENSZ-szel kapcsolatos képzésekhez való hozzáférését. Hosszútávú intézkedésként pedig azt határozták meg, hogy a csapatokat biztosító tagállamok növeljék hazai állományukban a nők létszámát, majd 3-5 év megfelelő kiképzést és tapasztalatszerzést követően ezzel járulhatnak hozzá a békefenntartásban való női részvétel növeléséhez. Ami pedig a rendőröket illeti, személyi állomány bővítése esetén a katonai szegmenshez hasonló intézkedéseket vezetett be, illetve többek között megkívánja a vegyes FPU-k létrehozását is, továbbá itt is fontos szerepet tölt be az érzékenyítés. További forrásokat igényel majd például az ENSZ rendőri toborzása eljárásainak elemzése annak érdekében, hogy biztosítsák a nemek közötti egyenlőséget.⁵⁰

⁴⁷ Uniformed Gender Parity Strategy. 7. o.

⁴⁸ Bleckner: i. m. 356. o.

⁴⁹ Heineken: i. m. 243. o.

⁵⁰ Uniformed Gender Parity Strategy. 8-10. o.

Ahogy a stratégia is több pontban érintette, a nők esetében a családi háttér rendkívül meghatározó tényező a hivatás megválasztásakor. A gyermekvállalás komoly mértékben megköveteli a rugalmasságot, azonban az egyenruhás hivatások esetében ez korántsem mindenhol adatik meg. Alapvetően sok példa van arra, hogy pont a családalapítás miatt nem részesülnek előléptetésben, valamint nem vállalkoznak arra sem, hogy részt vegyenek hosszabb ideig tartó nemzetközi műveletekben.⁵¹ Ezen kívül problémát jelentenek még a kiképzések is, hiszen a fizikai alkalmasság megállapítása számos esetben olyan értékek alapján történik, melyeket a férfiak képességeihez igazítottak, ebből kifolyólag pedig a női jelentkezők vagy elveszítik a motivációjukat, vagy egész egyszerűen elbuknak a vizsgálaton.⁵² Kifejezetten ebben az esetben tehát nem az jelentené az egyenlőséget, hogy azonos mutatók alapján kerülnek felmérésre, hanem a férfi, illetve a női fizikumhoz egyaránt igazított skálák létrehozása. Ugyanakkor India esetében ez a módszer pont az ellenkező hatást éri el, ugyanis az indiai hadseregben a nők számára felállított, a férfiakéhoz képest alacsonyabb követelmények egyúttal azt a feltételezést rejti magában, hogy nem is képesek arra, hogy elérjék a férfiak által teljesített szintet.⁵³

A nők részvételének növelése azonban az oktatásban szerzett alapokon is nyugszik, éppen ezért a kérdéskör szempontjából azt sem szabad figyelmen kívül hagyni. Világszerte rengeteg lány esik ki az oktatásból, aminek okai javarészt például a szegénység, illetve a gyermekházasság.⁵⁴ A békefenntartók munkájához pedig nem csupán a hivatásos állomány kiképzésén szerzett képességek, hanem amellet komoly mértékű elméleti tudás is szükséges, melyre a köz-, illetve a felsőoktatásban lehet szert tenni. Nemzetközi vonatkozású műveletekről lévén szó, elengedhetetlen a nyelvtanulás is, különösen, ha visszacsatolunk az információgyűjtésre, melynek értelemszerűen legfőbb bázisa a helyiakkal való kommunikáció.

5.3 Kommunikáció és tájékoztatás

Mind a kommunikáció, mind pedig a tájékoztatás nagyon fontos szerepet tölthet be abban, hogy a nők részt vehessenek a különböző missziókban, hiszen – értelemszerűen – ezek által lesz egyáltalán tudomásuk az ilyen lehetőségekről. Ezt elősegítendő, az UGPS olyan üzenetek beépítését vezette be az egyes tagállamokkal folytatott megbeszélésekbe, melyek a nők létszámának növeléséről szólnak. Emellett például a kérdésben érintett szövetségekkel való partnerségen keresztül hívja fel a női katonák és rendőrök figyelmét a különböző nemzetközi

⁵¹ Anderholt: i. m. 45-46. o.

⁵² Uo. 44-45. o.

⁵³ Klossek – Johansson-Nogués: i. m. 543. o.

⁵⁴ *Girls' education*. UNICEF. Forrás: <https://www.unicef.org/education/girls-education> (Letöltés ideje: 2022. április 18.)

missziók lehetőségeiről, továbbá évente odaítélik a Nemzetközi Női Rendőr Békefenntartó díjat is, valamint indítanak egy figyelemfelkeltő kampányt a különböző közösségi média felületek segítségével. 2020 júniusától az ENSZ által kidolgozott anyagok alapján tartanak a különböző felvételi bizottságok számára olyan képzéseket, melyek a nemek közötti nyílt előítéleteket helyezik a középpontba. Amennyiben sikerül további forrásokat biztosítani hozzá, úgynevezett „regionális roadshow-k” keretein belül a már tapasztalattal rendelkező női békefenntartók tartanak előadást női katonáknak és rendőröknek egyaránt, ezzel is ösztönözve őket arra, hogy jelentkezzenek.⁵⁵

A civil lakosság elérése napjaikban a közösségi médián keresztül lehetséges, a hivatásos állomány esetében kerülhet inkább szóba, hogy egy békefenntartó személyes előadásából tájékozódjanak a tisztek. Azonban Libériában nem ezek jelentették a hazai állományban a nők arányának növekedését, hanem magának az FFPU-nak a jelenléte, hiszen a helyiek saját szemükkel láthatták, milyen tevékenységeket folytatnak az egység rendőrnői, majd később ez jelentette a motivációjukat is. Az ENSZ BT 1888, számú határozata is kimondja, hogy *„a női békefenntartók jelenléte ösztönözhetik a helyi nőket a nemzeti fegyveres és biztonsági erőkhöz való részvételre, ezáltal segítve egy olyan biztonsági ágazat kiépítését, amely mindenki, de különösen a nők számára elérhető”*.⁵⁶ Éppen ezért általában véve a női békefenntartók számának növelése magában foglalhat némi körforgást is, amennyiben az adott misszióban relatíve nagy számban jelenlévő női állomány eredményezi később a még nagyobb részvételi arányt, az újonnan jelentkező hölgyek által.

5.4 Irányítás és elszámoltathatóság

Az ENSZ Központban célkitűzésként szerepel olyan előrejelzési táblázatok vezetése, melyek tartalmazzák, hogy az adott évben hány főre van szükség a 2028-ra kitűzött célok eléréséhez a női létszámok tekintetében, valamint egyúttal annak lehetőségét is megvizsgálják, hogy létre lehet-e hozni egy olyan mechanizmust, melynek segítségével egyszerre lehet nyomon követni, illetve jelentést tenni az előrehaladás mértékéről. Amennyiben egy adott tagállam nem tudja felmutatni, hogy milyen intézkedéseket tett mindenek érdekében, abban az esetben az ENSZ csoportosítja át a pozíciókat egy olyan ország számára, mely hajlandó és képes arra, hogy teljesítsék a rájuk kiszabott egyéni célkitűzéseket a képzett női tisztek alkalmazásában.⁵⁷

Nem véletlen, hogy ez is belekerült a stratégiába, hiszen 2000 óta, amikor először nevesítették azt a célt, hogy növelni kell a női békefenntartók számát, nem sikerült elérni azt a kívánt

⁵⁵ Uniformed Gender Parity Strategy. 10-11. o.

⁵⁶ Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1888. számú határozata.

⁵⁷ Uniformed Gender Parity Strategy. 11. o.

mértékben, bár tény, hogy történt növekedés. Ugyanakkor az is fontos szempont, hogy amíg nincs konkrétan számon kérve a tagállamoktól az éppen meghatározott teljesítés, úgy nem valószínű, hogy prioritásként tekintenek a problémára.

Összeségében mind az UGPS által bemutatott intézkedések, mind pedig az azokon kívül is fennálló problémák arra engednek következtetni, hogy a női békefenntartók számának növelésének legfőbb akadálya nemzeti szinten keresendő. Mivel az ENSZ-nek saját, konkrét hivatásos állománya nincsen, így a tagállamok hozzájárulásain múlik a műveletekben alkalmazott egységek képzettsége, illetve maga az összetétele egyaránt. Amennyiben a stratégia által előírányzott felügyelet valóban működőképesnek bizonyul 2028-ig, akkor a kitűzött célok elérése könnyebbé válhat, mint volt az elmúlt több mint húsz évben.

6 Összegzés

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2000-ben a 1325. számú határozatával elindított egy folyamatot, melynek legfőbb célja, hogy a békefenntartó műveletek során jelentősen megnöveljék a nők jelenlétét. Azóta több újabb határozat, valamint egyéb dokumentumok rendre támogatták ezt a kezdeményezést, bár annak megvalósítása közel sem olyan mértékben valósult meg idáig, mint ahogyan azt eredetileg gondolták, mindazonáltal vannak sikeres momentumai is ennek a folyamatnak, melyre mindenképpen az indiai FFPU UNMIL-ben való tevékenységét hozhatjuk fel példának. A kutatásom célja az volt, hogy ezt a kérdéskört illetően két kérdésre választ találjak, egy hipotézist pedig megerősíteni, illetve cáfolni tudjak, röviden összefoglalva az alábbi eredmények születtek.

Az FFPU-k működését illetően megállapíthatjuk, hogy az indiai FFPU Libériában végzett, közel tíz éven át tartó tevékenysége mindenképpen példaértékű, mind a mandátum teljesítése, mind pedig a társadalmi szerepvállalás mértéke szempontjából. A több mint 100 rendőrnőből álló egység munkája jelentett motivációt a helyi nők számára a hivatásos állományhoz való csatlakozáshoz, ezáltal is növelve jelenlétüket a libériai biztonsági szektorban. India szemlélete a vegyes békefenntartó egységeket tekintve azonban sajátos, hiszen a női békefenntartók számát továbbra is inkább FFPU-k formájában növelné, éppen ezért a hasonló állásponttal rendelkező országok számára lehet opció az ilyen egységek alkalmazása.

A nők jelenlétének a mandátum teljesítésére gyakorolt hatásának kapcsán azt a következtetést sikerült levonni, hogy a női jelenlét valóban magában hordoz olyan hozzáadott értékeket, melyek hozzájárulnak a misszió sikeréhez, erre példa az információgyűjtésben való szerepük. Ugyanakkor az is bebizonyosodott, hogy a vegyes egységek munkájában mind a férfiak, mind

pedig a nők erősségei, illetve gyengeségei kiegészítik egymást, ez pedig nagy mértékben hozzájárulhat az adott művelet sikeréhez.

Az 1325. számú, valamint az azt követő ENSZ BT határozatokban foglalt célkitűzések megvalósításáról megállapíthatjuk, hogy több ponton is akadályokba ütközött az elmúlt két évtized során, azonban valamennyiben az a közös, hogy nemzeti szinten van rá megoldás. Érintik a hivatásos állomány kiképzését, a munkakörülmények átalakítását, illetve a tájékoztatást egyaránt. Az UGPS által felvázolt intézkedések mindezt elősegítik, mindemellett figyelemmel kíséri azt is, hogy a tagállamok hogyan teljesítik a rájuk kiszabott tevékenységeket.

7 Irodalomjegyzék

- ALCHIN, Angela – GOUWS, Amanda – HEINECKEN, Lindy: „Making a difference in peacekeeping operations: Voices of South African women peacekeepers.” *African Security Review*, 27. évf. 1. szám. (2018) 1-19. o. DOI: [10.1080/10246029.2017.1406381](https://doi.org/10.1080/10246029.2017.1406381)
- ANDERHOLT, Charlotte: Female Participation in Formed Police Units: A Report on the Integration of Women in Formed Police Units of Peacekeeping Operations. U.S. Army War College, 2012. szeptember. Forrás: <https://publications.armywarcollege.edu/pubs/1270.pdf> (Letöltés ideje: 2022. március 20.)
- Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1325. számú határozata. 2000. október 31. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/720/18/PDF/N0072018.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)
- Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1820. számú határozata. 2008. június 19. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/391/44/PDF/N0839144.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)
- Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1888. számú határozata. 2009. szeptember 30. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/534/46/PDF/N0953446.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)
- Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1960. számú határozata. 2010. december 16. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/698/34/PDF/N1069834.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)
- Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2106. számú határozata. 2013. június 24. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/372/15/PDF/N1337215.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)
- Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2242. számú határozata. 2015. október 13. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/311/09/PDF/N1531109.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)

- Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2382. számú határozata. 2017. november 6. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/367/58/PDF/N1736758.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. március 25.)
- Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2493. számú határozata. 2019. október 29. Forrás: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/339/37/PDF/N1933937.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2022. április 18.)
- BECKNER, Julia: „From Rhetoric to Reality: A Pragmatic Analysis of the Integration of Women into UN Peacekeeping Operations.” *Journal of International Peacekeeping*, 17. évf. 3-4. sz. (2013) 337-360. o. DOI: [10.1163/18754112-1704009](https://doi.org/10.1163/18754112-1704009)
- BLAHÓ András – PRANDLER Árpád (szerk.): Nemzetközi szervezetek és intézmények. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2014.
- *Gender Statistics December 2015*. United Nations Peacekeeping. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/dec15.pdf> (Letöltés ideje: 2022. március 28.)
- *Gender Statistics December 2016*. United Nations Peacekeeping. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/dec16.pdf> (Letöltés ideje: 2022. március 28.)
- *Gender Statistics December 2017*. United Nations Peacekeeping. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/summary_of_troop_contributions_to_un_peacekeeping_operations_by_mission_post_and_gender.pdf (Letöltés ideje: 2022. március 28.)
- *Gender Statistics December 2018*. United Nations Peacekeeping. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/7_gender_report_9.pdf (Letöltés ideje: 2022. március 28.)
- *Gender Statistics December 2019*. United Nations Peacekeeping. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/7_gender_report_14.pdf (Letöltés ideje: 2022. március 28.)
- *Gender Statistics December 2020*. United Nations Peacekeeping. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/07_gender_december_2020_33.pdf (Letöltés ideje: 2022. március 28.)

- *Gender Statistics December 2021*. United Nations Peacekeeping. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/07_gender_statistics_45_dec_2021.pdf (Letöltés ideje: 2022. március 28.)
- *Girls' education*. UNICEF. Forrás: <https://www.unicef.org/education/girls-education> (Letöltés ideje: 2022. április 18.)
- HÁRS András: *Sexual Exploitation and Abuse in United Nations Peace Operations - With Special Regard to Implications of Responsibility in International Law*. Doktori értekezés. Szeged, 2021. Forrás: <http://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/10822/1/H%C3%A1rs%20Andr%C3%A1s%20PhD%20Dissertation%2020210321.pdf> (Letöltés ideje: 2022. március 20.)
- HEINECKEN, Lindy: „Are Women 'Really' Making a Unique Contribution to Peacekeeping?” *Journal of International Peacekeeping*, 19. évf. 3-4. sz. (2015) 227-248. o. DOI: [10.1163/18754112-01904002](https://doi.org/10.1163/18754112-01904002)
- KLOSSEK, Lara – JOHANSSON-NOGUÉS, Elisabeth: „The Female 'Boot ont he Ground': Indian Ambivalence Over Gender Mainstreaming in UN Peacekeeping Operations.” *International Peacekeeping*, 28. évf. 4. sz. (2021) 527-552. o. DOI: [10.1080/13533312.2021.1880899](https://doi.org/10.1080/13533312.2021.1880899)
- *Mandate*. MINUSCA. Forrás: <https://minusca.unmissions.org/en/mandate> (Letöltés ideje: 2022. április 18.)
- *Mandates and the legal basis for peacekeeping*. United Nations Peacekeeping. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en/mandates-and-legal-basis-peacekeeping> (Letöltés ideje: 2022. május 31.)
- PRUITT, Lesley J.: „All-Female Police Contingents: Feminism and the Discourse of Armed Protection.” *International Peacekeeping*, 20. évf. 1. sz. (2013) 67-79. o. DOI: [10.1080/13533312.2012.761836](https://doi.org/10.1080/13533312.2012.761836)
- *The Story of UNMIL*. United Nations Peacekeeping. 2018. április. 87. o. Forrás: https://unmil.unmissions.org/sites/default/files/the_story_of_unmil_0.pdf (Letöltés ideje: 2022. április 14.)
- *Troop and Police Contributions by Gender*. United Nations Peacekeeping. Forrás: https://data.humdata.org/dataset/76d1790e-1303-4284-a245-e9093419e357/resource/ee990c5a-f9c0-418c-bc1c-de4d90b60544/download/odp_contributionsbygender.csv (Letöltés ideje: 2022. április 10.)

- Uniformed Gender Parity Strategy 2018-2028. Department of Peace Operations, New York. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/uniformed-gender-parity-2018-2028.pdf> (Letöltés ideje: 2022. április 10.)
- *UNMIL*. United Nations Peacekeeping. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmil> (Letöltés ideje: 2022. április 14.)
- WILÉN, Nina: „Female peacekeepers’ ’added burden’” *International Affairs*, 96. évf. 6. sz. (2020) 1585-1602. o. DOI: [10.1093/ia/iiaa132](https://doi.org/10.1093/ia/iiaa132)

8 Ábrák jegyzéke

1. Női jelenlét mértéke az ENSZ jelenleg is aktív békefenntartó műveleteiben 2015-2021 között. 2. oldal
2. A női katonák és rendőrök száma az ENSZ mai is folyamatban lévő békefenntartó műveleteiben 2015-2021 között. 6. oldal
3. Női rendőrök megoszlása az ENSZ misszióiban a 2021-es adatok alapján. 7. oldal
4. A női rendőrök FPU-kban való részvétele missziók szerint 2018-ban és 2021-ben. 9. oldal
5. A női rendőrök aránya az FPU-kban 2018-2021 között, összevetve a 2028-ra kitűzött céllal. 10. oldal
6. A női katonák aránya a csapatkontingensekben 2018-2021 között, összevetve a 2028-ra kitűzött céllal. 18. oldal

9 Táblázatok jegyzéke

1. A négy békefenntartó művelethez női rendőrökkel hozzájáruló tagállamok száma. 8. oldal